
Problematisering

Magnus Hansson
Handelshögskolan

Örebro Universitet

Föreläsningen i korta drag

- Forskningsprocessen
- Forskningsdesign
- Olika approacher av forskningsdesign
 - Teori
 - Empiri
 - Personlig erfarenhet
- Tre typiska approacher
 - Bredd, Djup och Över tid.
- Forskningsfrågor och syften

Att undervisa i metod

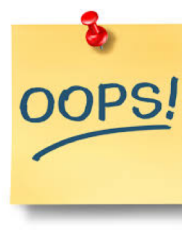
- Som att lära er att simma... teoretiskt... utan att ni får se eller vara i en pool.
- När ni skriver PM eller uppsats så får ni hoppa i poolen... och har man lärt sig [forskningsmetod] tar man sig över till andra sidan... gör man inte det... så har man problem.
- Big bubbles – no troubles!
- No bubbles – big troubles!

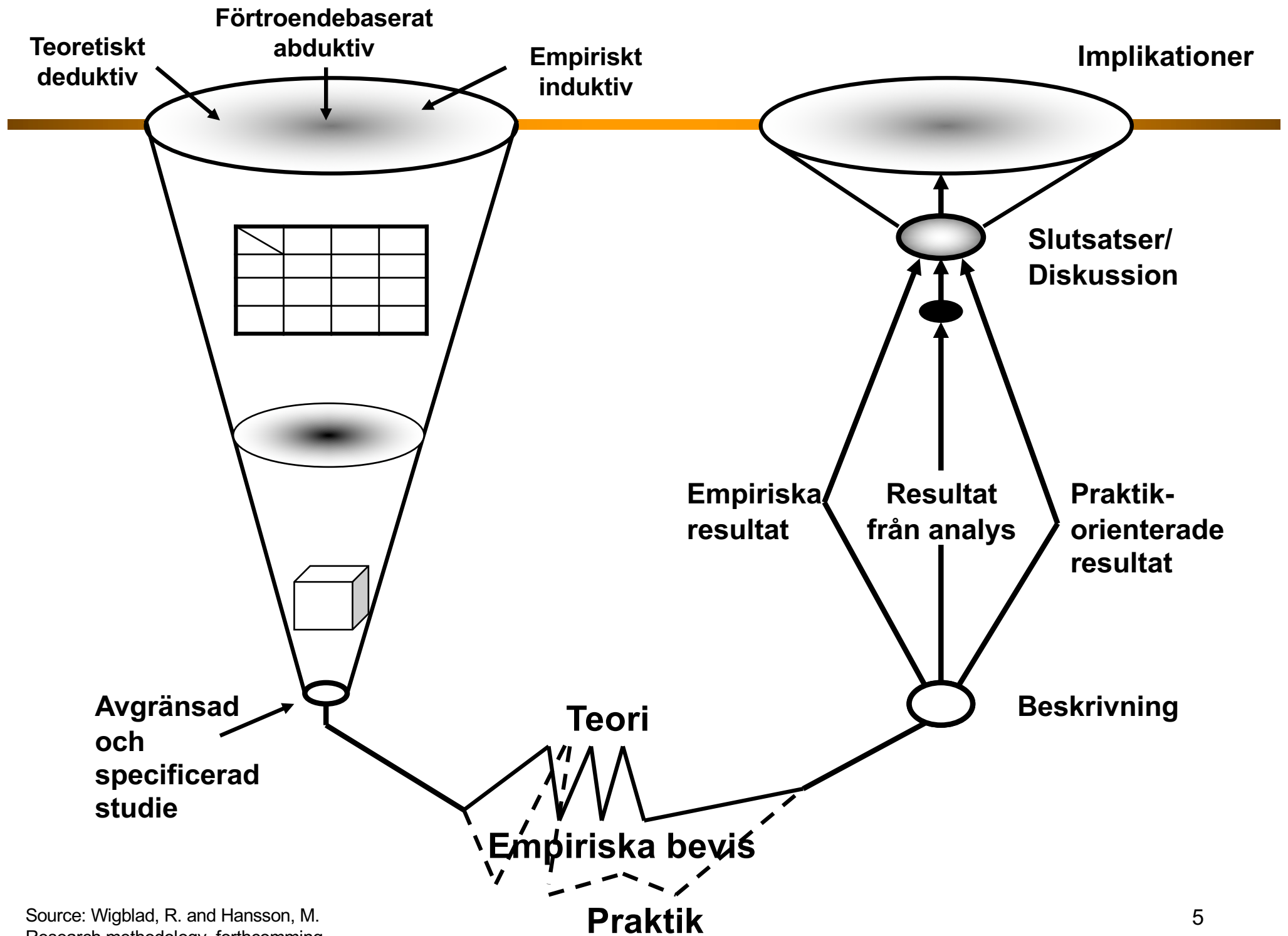

Är forskningsmetod verkligen så svårt?!

- **Ja!**
- Abstrakt kunskap.
- Många och komplicerade begrepp.
- Delar och helhet?!
- Att gå i fällor och göra misstag.
 - Många och viktiga val.
 - Konsekvenser av val
- Kräver viss erfarenhet.

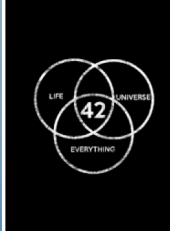
- **Nej!**
- Etiketter i sig är inte det viktiga.
- Man kan och bör ha en pragmatisk syn på metod:
 - Bestämna vad man skall undersöka.
 - **Samla in data.**
 - **Bearbeta och presentera data.**
 - **Analysera data.**
 - **Dra slutsatser om data,** som svar på forskningsfrågan.
- Vikten av att tänka praktiskt!

Den vetenskapliga studiens uppgift

- En vetenskaplig studie handlar om att, med ett systematiskt och reflexivt förhållningssätt, söka svar på ett forskningsproblem, som kan formuleras i en eller flera frågor.
- Det finns ett antal grundläggande kriterier som man som forskare bör förhålla sig till när man definierar ett forskningsproblem:
- **Ny kunskap:** Som forskare bör vi enbart söka svar på det som kan bidra med ny kunskap.
- **Relevant kunskap:** Som forskare bör vi enbart söka svar på det som kan bidra med användning, användbarhet och tillämpning för andra än enbart oss själva.
- **Möjlig kunskap:** Som forskare bör vi enbart söka svar på det som kan skapa en meningsfull kunskap, med existerande metoder.

På jakt efter forskningsfrågan

- Forskare är många gånger **kreativa** i sitt arbete med att **identifiera luckor i den tidigare forskningen** för att på så sätt belysa brister och **tillkortakommanden**, som bland annat kan handla om att de är, till exempel, inkompleta, inte aktuella, begränsade eller underutvecklade.
- Det är däremot **sällan som forskare utmanar och ifrågasätter** den litteratur som de utgår ifrån avseende dess **grundläggande antaganden**.
- Snarare är det så att **forskare bygger vidare** på den redan existerande litteraturen och tar den för given när de formulerar sin forskningsfråga/or.
 - Detta är i sig kanske okej... men det kommer i förlängningen inte bidra med annat än forskning inom områden vi redan känner till.

Jakten fortsätter...

- Att arbeta med så kallad "gap-spotting" kan vara en **möjlig strategi** som grund för att identifiera ett forskningsområde.
- Gap-spotting i sig kan vara **problematiskt**, eftersom det för med sig en begränsad och **begränsande syn på forskarens roll**.
- Gap-spotting är en **vanlig förekommande strategi** bland forskare att tillämpa ett forskningsområde.
- Gap-spotting innebär att man utifrån en genomgång av tidigare litteratur har ambitionen att **kartlägga vad som har och inte har gjorts**, för att på så sätt identifiera det man avser att göra med sin undersökning.

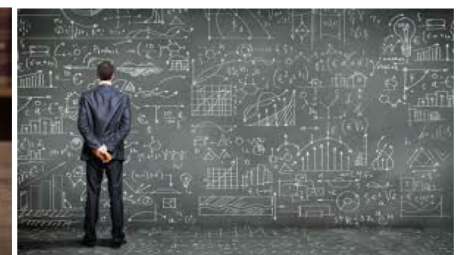
Problematisera mera!

- Om teoretiska perspektiv, i allmänhet, och **grundläggande antaganden**, i synnerhet, tas för givna och heller inte blir **ifrågasatta** är det en uppenbar risk att forskaren kommer möta en liknande form av data och fortsätta att producera liknande resultat, som och i likhet med tidigare forskare.
- Bidrag från sådana studier kommer få ett mindre genomslag och oftast i begränsad omfattning utveckla befintlig teori.
- Forskare kommer inte heller att kunna bidra med **utvecklade, nyanserade eller fördjupade förklaringar (eller ökad förståelse)** av studerade **subjekt, objekt, fenomen, händelser eller processer över tid**.
- Därför blir det viktigt för forskare att **ifrågasätta** och vara både kritiska och reflexiva i förhållande till de teoretiska perspektiven och dess grundläggande antaganden.
- En möjlig och i flera avseenden lämplig strategi för att praktisera ett kritiskt och **reflexivt förhållningssätt** är genom att man som forskare utvecklar sin förmåga till **problematisering**.

Problematisering

- Målet med problematiseringen är att skapa nya och originella forskningsfrågor genom ett **dialektiskt förhållningssätt mellan forskarens egna utgångspunkter och den litteratur som är utgångspunkten för studien.**
- Ifrågasättandet av grundläggande antaganden. Detta kan göras genom:
 - **Granskning av de antaganden som existerar** inom den aktuella skolbildningen (inom vilken teorin som är utgångspunkt för studien befinner sig).
 - **Skapa mer omfattande beskrivningar** av det aktuella ämnet, genom att gå bortom den befintliga litteraturen.
 - **Granska och ifrågasätta** ontologiska, epistemologiska och metodologiska antaganden, som ligger till grund för den aktuella teorin.
 - Analysera politiska, moraliska och genderrelaterade antaganden som ligger till grund för den aktuella teorin.
 - **Analysera de grundläggande antagandena** som ligger till grund för det aktuella ämnet, genom att gå bortom den aktuella teorins begränsningar.

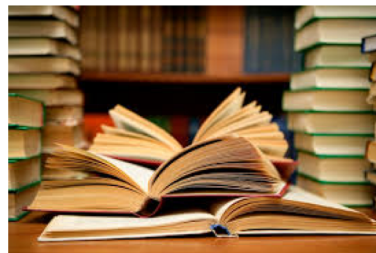
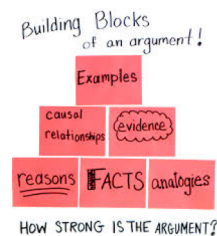

Problematisering

- Att generera forskningsfrågor som en utkomst av problematisering är en **central ingrediens** och förutsättning för att **utveckla teori**. För att göra just detta finns det ett antal grundläggande principer som man bör ha som **utgångspunkt i arbetet med att identifiera och ifrågasätta grundläggande antaganden**:
 - **Identifiera en litteraturdomän**: Vilken central litteratur är det som bidrar till att forma den aktuella litteraturdomänen?
 - **Identifiera och artikulera antaganden**: Vilka grundläggande antaganden är underliggande i den aktuella domänen?
 - **Utvärdering av artikulerade antaganden**: Är de identifierade antaganden viktiga och således värda att diskuteras?
 - **Utveckla alternativa antaganden**: Vilka alternativa antaganden kan utvecklas och formuleras?
 - **Relatera dessa alternativa antaganden** i förhållande till de tidigare grundläggande antagandena.
 - **Utvärdera de alternativa antagandena**: Är de alternativa antagandena sannolika att bidra till att skapa en intressant teori i förhållande till de som kan tänkas använda den.

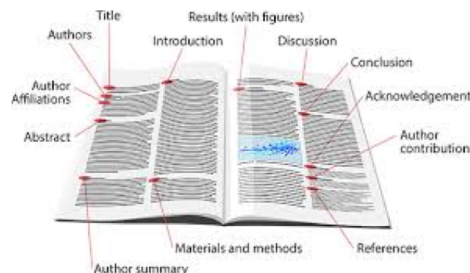
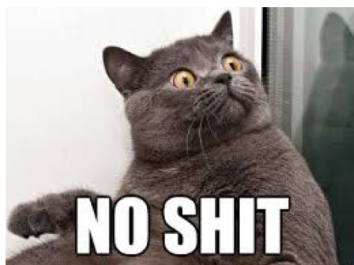
.... och så var det där med litteratur ...

- Olika typer av möjlig litteratur och material att använda sig av:
 - Böcker, tidningsartiklar, rapporter, årsredovisningar, vetenskapliga artiklar.
- Låt oss prata om vetenskapliga artiklar!
 - Outlet för forskare som vill presentera sina vetenskapliga resultat.
 - Kompakta texter, med mycket information.
- Stor mängd artiklar inom många olika fält.
- Viktigt att tidigt lägga upp en strategi för att söka information.
 - → Gå på nästa föreläsning då representant från biblioteket kommer till er och berättar om hur man söker efter artiklar.
 - → Ni skall använda (minst) två vetenskapliga artiklar i er PM!
- Att bygga resonemang på, utifrån, och med hjälp av tidigare studier.
 - Problematisera!
 - Kontrastera, bygga paradoxer, motsättningar, konflikter, olika uppfattningar.
 - Att stödja sin argumentation med hjälp av vad andra gjort – kumulativ approach.

Att läsa vetenskapliga artiklar...

- ... är inte som att läsa en artikel i en dagstidning. (No shit... and you'll see...).
- Vad skall man leta efter när man läser en vetenskaplig artikel?!
- Problem och syfte (ev. hypoteser)
- Teoretisk utgångspunkt
 - Centrala begrepp och begreppsdefinitioner
 - Modeller (i vid bemärkelse)
- Metodologiska överväganden
 - Vad har författarna använt för typ av metod, typ av data och studieobjekt, tidsperiod som undersöks
 - Vad har författarna använt för typ av analysmetod/teknik?
- Resultat
 - Vad kommer författarna fram till?
 - Hur hänger det ihop?
 - Modell?
 - Vad försöker man förklara och med hjälp av vad?!
 - → Glöm inte det ni lärde er i delkurs: Teori och modellering!
- Implikationer
- Referenser (ett sätt att ta reda på vad författarna bygger sin studie på, men också att ta reda på vilka som har citerat/byggt på den aktuella studien.

Vad menar vi med antaganden?

- Exempel på antaganden:
 - Begreppsdefinitioner
 - Relationer mellan begrepp (modeller).
 - Utfall i relationer mellan begrepp (resultat).
 - Hur saker och ting fungerar.
 - Hur saker och ting görs.
 - Om hur världen är beskaffad.
 - Om synen på kunskap (och vad kunskap är).
 - Om människans möjligheter till handling.
 - Om synen på metod.
 - Om synen på sakfrågor (e.g.) makt (och beroendeförhållanden), etnicitet, religiositet, gender, resursfördelningsprinciper, marknadsstrukturer, marknadsdynamik,

